

נתוועדו יחד^א. תקופה זו במחיצתו של הגאון, הייתה תקופה בעלת ערך רב עבורו^ב.

בסוף שנת תרע"ז שבה הישיבה והתאחדה, והקבוצה שבטולה שבה להומל. אולם השלטון הקומוניסטי הצר את צעדיה, ובשנת תרע"ט נאלצה ההנהלה לפזר את הישיבה.

בהומל התגורר באותה חצר עם הגאון המקובל רבי שלמה אלישוב זצ"ל מח"ס לשם שבו ואחלמה^ג, וזכה לשמשו יותר מחצי שנה^ד, שכן קמו עיניו מלראות. וכמעט ולא זזה ידו מתוך ידו, וקיבל ממנו בתורת הנגלה והנסתר^ה. רמ"מ נטמן במרומי הר הזיתים, בקירוב מקום לקברו של בעל הלשם.

שקירבם. ושם נסתלק בכ"ט שבט תרפ"ג. (כתביו נתגלו לאחרונה בדרך פלא, ונדפסו ע"י מכון י-ם).

בא. סיפר רמ"מ, שהיה ישן באכסניה בסלבודקה עם הג"ר יעקב בנו של הגרז"ס (מח"ס נאות יעקב), שהיה גאון עצום, והיה אז כבן ארבעים שנה. וכך היה מנהגו, שבשעה ארבע אחה"צ היה מתפלל תפילת מנחה ומעריב, ואוכל ככר לחם אחת וגבינה וליטר בירה, ובכח האכילה הזאת היה לומד ט"ז שעות ברציפות בעמידה עד הבוקר. ר' יעקב נפטר בדמי ימיו, מבלי שנשא אשה. מפי בנו הג"ר הלל שליט"א.

ואמר ר' יעקב לרבינו בשם אביו הגרז"ס, שהעוקר ממקומו לילך לסעוד במקום אחר, עקירתו חשיבא תחילת אכילתו, ואי עקר ממקומו בזמן היתר מותר לו לאכול אף לאחר זמן האיסור (קודם הבדלה וכד').

בב. ע' בחלק החידושים על הש"ס סי' ס"ד שמובא ממה ששאל והשיב להג"ר זלמן סנדר זצ"ל.

בג. גם חתנו של בעל הלשם הג"ר אברהם לוינסון (בן ר' משה מאראן), שכונה 'רבי אברהם אראנער' מח"ס ביכורי אברהם, היה בין הגולים, הוא ומשפחתו, ובעת ההיא שימש כרב בהומל.

בד. ע' בחלק הספדים סי' ז' הספדו של בנו הג"ר רבי אברהם גרשון זצ"ל. וע' בלשון המכתב המובא לקמן מאת חתן רבנו הג"ר גרשון אברהם ויזנפלד זצוק"ל להג"ר אליהו ווינטרוב זצ"ל.

בה. והיה רבנו מציין בהתפעלות, שאינו יודע מתי רכש בעל הלשם ידיעותיו בקבלה. שהרי ראה אותו לומד רק נגלה כל היום.